

Monumentnummer*: 523633

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 23 februari 2004
Kadaster deel/nr 82917/42

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Heilig Landstichting Berg en Dal Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Groesbeek	H			2751
Groesbeek	H			1277

Omschrijving**

Complexonderdeel 24

Inleiding

BEGRAAFPLAATS met GRAFMONUMENTEN en bijbehorende AANLEG, alsmede vier RELIEFSTENEN en drie stenen BEELDEN.

De rooms-katholieke BEGRAAFPLAATS is in 1913-1915 in opdracht van de Heilig-Land-Stichting aangelegd door P. Gerrits naar het voorbeeld van dodenakkers in Palestina: een vrije groepering van afzonderlijke en geschakelde graftuintjes met ommuring en poortjes. De landschappelijke aanleg op het geaccidenteerde terrein van de Heilig-Land-Stichting bestaat uit onregelmatig gevormde grafvelden, een slingerend padenstelsel en een beplanting die enerzijds aansluit op de bosrijke omgeving (loof- en naaldbomen) en anderzijds een beplanting die meer aansluit op de schilderachtige opzet en rangschikking van de graven (coniferen, taxus, cypressen). In de graftuintjes zijn veel kleinere coniferen en heesters aangeplant. Op het terrein van de begraafplaats zijn enkele objecten geplaatst die oorspronkelijk bij de Bergrede hebben gestaan, namelijk: drie stenen RELIEFS bij de ingang van de begraafplaats, één stenen RELIEF in een recente grafheuvel aan de rand van de begraafplaats en drie stenen BEELDEN aan een pad op de begraafplaats. Deze reliëfs en beelden zijn ontworpen door P. Gerrits en dateren uit de periode 1950-1955.

In het ontwerp van de 6 hectare grote begraafplaats zijn ook de laatste kruiswegstaties opgenomen: onderaan de helling in het noordoosten een oosterse stadspoort en op het hoogste punt midden op de begraafplaats een kunstmatige stenen berg Golgota en het H. Graf (deze objecten worden afzonderlijk beschermd, evenals het graf van Piet Gerrits). De overledenen op deze begraafplaats

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

hebben zo als het ware een plek dichtbij de verrezen Heer.

De op 28 november 1915 ingewijde begraafplaats maakte tot 1988 onderdeel uit van het aangrenzende Bijbels Openluchtmuseum, maar wordt sedertdien zelfstandig beheerd.

Omschrijving

Op een heuvel aangelegde rooms-katholieke BEGRAAFPLAATS, waarvan het bovenaan gelegen middelpunt een landschappelijk AANLEG heeft met onregelmatig gevormde grafperken, een slingerend padenstelsel en een overwegend groenblijvende beplanting, en waarvan de lager gelegen vrijwel onbenutte randen qua beplanting meer aansluiten op het gecombineerde loof- en naaldbos van de omgeving. Het hart van de begraafplaats wordt omheind door een haag van rododendrons.

De GRAFMONUMENTEN op de begraafplaats bestaan elk uit een "tuintje" dat wordt omheind door een lage muur van mergelblokken. De tuintjes hebben een overwegend rechthoekige vorm, soms met afgeronde hoeken. De ommuring van de meest eenvoudige graven loopt aan de voorzijde trapsgewijs af tot maaiveld-niveau. De in natuursteen uitgevoerde eenvoudige kruisen en gedenkstenen zijn meestal opgenomen in de ommuring. De rijkere grafmonumenten en de grotere familiegrafmonumenten hebben veelal een toegangspoortje (enkele met een gemetselde boog) dat vaak wordt afgesloten door een koperen of bronzen draaihek. Het merendeel van deze rechthoekige draaihekken bestaat uit platen of regelwerk waarin het Christusmonogram is verwerkt. De rijkere grafkruisen staan vrij in het tuintje en zijn uitgevoerd in verschillende vormen, zoals een krukkenkruis met ingeschreven cirkel. Enkele gedenkstenen worden bekroond door een koperen boog met tekst of kruis, of zijn voorzien van een figuratieve reliëfvoorstelling. Het merendeel van de in totaal 49 voorstellingen is ontworpen door P. Gerrits en toont een engel, Maria met kind of de figuur van Christus. Het belang van de graven ligt niet zozeer in de individuele waarde, alswel in de collectieve betekenis die zij, met name door opzet, materiaalgebruik en situering binnen de aanleg van P. Gerrits, hebben voor het zo typisch oosterse karakter van de begraafplaats.

Bij de ingang van de begraafplaats staan drie RELIEFSTENEN opgesteld. De voorstelling van de eerste rechthoekige steen heeft als thema: "De uitverkiezing van Petrus: 'Ik zeg jou: jij bent Petrus, en op die steenrots zal ik mijn kerk bouwen', (Mat. 16, 18)." In het midden van deze voorstelling staan Petrus en Christus tegenover elkaar. Zij worden omringd door de elf overige apostelen. De voorstelling van de tweede rechthoekige steen heeft als thema: "Jezus en de Kananese vrouw: 'Maar zij kwam naar hem toe en knielde voor hem neer en zei: Heer help me', (Mat 15,25)." Op de voorgrond van deze voorstelling knielt een vrouw met geheven armen voor Christus neer. Op de achtergrond kijken toeschouwers vanaf een trap toe. De derde keperboogvormig afgesloten steen heeft als thema: "De slechte zaaier: 'Toen iedereen sliep, kwam zijn vijand, zaaide onkruid tussen de tarwe en ging weer weg', (Mat. 13,25b)." In een schematisch aangegeven landschap staat een voorovergebogen zaaierende figuur met hoofddoek.

Op de voorstelling van de in een grafheuvel ingemetselde steen zien we Christus voorover gebogen die Zijn hand reikt naar een op een matras gelegen vrouw. Links boven op de achtergrond kijkt een aantal mensen toe. De drie vrijstaande BEELDEN zijn gemaakt van kunststeen en hebben een hoogte van ca. 130 centimeter. Dicht bij de ingang van de begraafplaats staat Johannes: een bebaarde man met lange haren op blote voeten. Even verderop staat langs het pad de zaaier: een bebaarde man met hoofddoek, een strozak en sandalen. Bij de eerstvolgende splitsing staat de goede herder: een bebaarde man op sandalen met hoofddoek en een lam op zijn schouders.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Rooms-katholieke BEGRAAFPLAATS (1913-1915) met GRAFMONUMENTEN en bijbehorende AANLEG, alsmede vier RELIEFSTENEN en drie stenen BEELDEN (1950-1955).

- Van architectuur-, kunst- en tuinhistorische waarde als essentiële onderdelen van een verzameling gebouwen en objecten in oosterse stijl (qua ontwerp, materiaalgebruik en/of detaillering) die te samen het complex van de Heilig-Land-Stichting vormen. De in hoofdlijnen bewaard gebleven aanleg met landschappelijke elementen, de graftuintjes met lage muren, poortjes, kruisen en gedenkstenen, alsmede de later toegevoegde vier reliëfstenen en de drie beelden zijn van bijzonder belang voor het oeuvre van beeldend kunstenaar P. Gerrits. Deze goed bewaarde begraafplaats heeft zeldzaamheidswaarde wegens de genoemde kwaliteiten.

- Van stedenbouwkundige waarde als essentiële onderdelen van het complex Heilig-Land-Stichting dat cultuur- en architectuurhistorisch van nationaal belang is. De begraafplaats is van bijzondere betekenis wegens de markante situering, welke verbonden is met de aanleg van het complex en de opbouw van de rondgang over het terrein.

- Van cultuurhistorische waarde als essentiële onderdelen van het complex Heilig-Land-Stichting dat een bijzondere en tevens zeldzame uitdrukking vormt van een religieuze ontwikkeling. De grafmonumenten hebben funerair-historische en lokale/regionale genealogische waarde.

Hoofdcategorie

Uitvaartcentra en begraafplaatsen

Subcategorie

Begraafplaats en -onderdelen

Functie

Begraafplaats